Sþ. **92. Tillaga til þingsályktunar** [84. mál]

um 18 ára kosningaaldur.

Flm.: Eyjólfur Sigurðsson, Benedikt Gröndal, Pétur Pétursson, Bragi Sigurjónsson, Jón Árm. Héðinsson.

Alþingi ályktar, að gerð sé athugun á því, hvort ekki sé tímabært og æskilegt að taka upp 18 ára kosningaaldur á Íslandi, og að jafnframt verði endurskoðaðar til samræmis við það aðrar aldurstakmarkanir laga á réttindum ungs fólks.

Athuganir þessar skal gera 9 manna nefnd, kosin af Alþingi. Nefndin kýs sér sjálf formann.

Greinargerð.

Allt frá því að Alþýðuflokksmenn voru fyrst kosnir til Alþingis fyrir tæpum sex tugum ára hafa þingmenn Alþýðuflokksins haft forustu um breytingar í lýðræðis- og jafnréttisátt á lögum um kosningarrétt og kjördæmaskipan. Á fyrstu árum Alþýðuflokksins sem stjórnmálaflokks með fulltrúa á Alþingi höfðu þannig þeir einir atkvæðisrétt við kjördæmakosningar, sem voru orðnir 25 ára að aldri og stóðu ekki í skuld fyrir þeginn sveitarstyrk. Við landskjör giltu sömu skilyrði varðandi þá, sem þegið höfðu af sveit, en kosningarréttur í þeim kosningum var miðaður við 35 ár.

Rýmkun kosningarréttarins var frá öndverðu eitt af mestu áhugamálum Alþýðuflokksins. Alþýðuflokkurinn barðist fyrir því, að numið yrði úr lögum það ákvæði, að fólk, sem vegna fátæktar og/eða sjúkdóma hafði neyðst til þess að þiggja sveitarstyrk og ekki getað endurgreitt hann, yrði svipt kosningarrétti, og flokkurinn barðist fyrir því, að kosningarréttur yrði miðaður við 21 árs aldur.

Framan af mætti þessi barátta Alþýðuflokksins mikilli andstöðu, en þó tókst að lokum að fá stuðning víðsýnna manna úr öllum flokkum við þessi baráttumál Alþýðuflokksins. Árið 1929 var svo 21 árs kosningaaldur lögfestur og sveitarstyrksákvæðið afnumið hvað varðar kosningar til sveitarstjórna. Með stjórnarskrárbreytingunni 1934 voru sömu ákvæði tekin upp við þingkosningar.

Næsti áfangi í baráttu Alþýðuflokksins fyrir rýmkun ákvæða laga um kosningarrétt og kjörgengi hófst árið 1963, en snemma á því ári hélt Alþýðuflokkurinn aukaþing, þar sem afgreidd var ný og endurskoðuð stefnuskrá flokksins. Eitt þeirra nýmæla, sem í stefnuskránni fólust, var að Alþýðuflokkurinn tók upp baráttu fyrir 18 ára kosningaaldri.

Í framhaldi af stefnuskrársamþykktinni um 18 ára kosningaaldur á þingi Alþýðuflokksins hafa þingmenn flokksins tvívegis flutt tillögu til þingsályktunar um 18 ára kosningaaldur, fyrst árið 1965 og síðan árið 1974.

Framangreind þingsályktunartillaga þingmanna Alþýðuflokksins frá 1965 var tekin til umræðu og afgreiðslu á því þingi. Var henni vísað til athugunar hjá allsherjarnefnd sameinaðs Alþingis og leitaði nefndin m. a. álits eftirtalinna aðila: Sambands ungra sjálfstæðismanna, Sambands ungra framsóknarmanna, Sambands ungra jafnaðarmanna, Æskulýðsfylkingarinnar, Íslenskra ungtemplara og Sambands bindindisfélaga í skólum. Tveir þeirra síðasttöldu voru tillögunni andvígir, en hinir umsagnaraðilarnir — öll stjórnmálasamtök ungs fólks í landinu — lýstu sig fylgjandi henni.

Í áliti allsherjarnefndar kom fram, að nefndinni þótti rétt og eðlilegt að láta fram fara sérstaka athugun á því, hvort ekki væri tímabært að lækka kosningaaldurinn frá því, sem þá var, en ekki náðist í nefndinni samkomulag um að tiltaka sérstaklega 18 ár í því sambandi. Þá taldi nefndin rétt, að jafnframt yrðu endurskoðaðar aðrar aldurstakmarkanir laga á réttindum unga fólksins, svo sem fjárræðisaldur og hjúskaparaldur. Gerði nefndin nokkrar breytingar á tillögu þingmanna Alþýðuflokksins og lagði til, að hún yrði samþykkt með svo hljóðandi breytingum:

„1. Tillögugr. orðist svo:

Alþingi ályktar, að gerð skuli athugun á því, hvort ekki sé tímabært og æskilegt að lækka kosningaaldur, og að jafnframt verði endurskoðaðar aðrar aldurstakmarkanir laga á réttindum unga fólksins.

Athugun þessa skal gera sjö manna nefnd, kosin af Alþingi. Nefndin kýs sér sjálf formann.

Nefndin skal skila áliti svo snemma, að unnt verði að leggja niðurstöður hennar fyrir reglulegt Alþingi 1966.

2. Fyrirsögnin orðist svo:

Tillaga til þingsályktunar um lækkun kosningaaldurs.“

Þannig breytt var tillagan svo samþykkt á fundi sameinaðs Alþingis 22. apríl árið 1965.

Framhald málsins varð svo það, að á næsta reglulegu Alþingi, 87. löggjafarþingi, sem var síðasta þing á kjörtímabili, var samþykkt sú breyting á stjórnarskrá lýðveldisins Íslands, að kosningarrétt skyldi miða við 20 ár í stað 21 árs. Þessi stjórnarskrárbreyting var tekin fyrir aftur á Alþingi á 88. löggjafarþinginu, strax á fyrsta þingi að þingkosningum loknum, og samþykkt þar endanlega 29. mars 1968. Jafnframt voru á því þingi samþykkt lög um breytingu á sveitarstjórnarlögum, nr. 58/1961, þar sem kosningarréttur til sveitarstjórna var færður úr 21 ári í 20 ár, og lög um breyting á lögum um kosningar til Alþingis, nr. 52/1959, til samræmis við stjórnarskrárbreytinguna. Virðist full samstaða hafa ríkt meðal allra þingflokka um þessar breytingar.

Flutningsmenn þessarar tillögu telja, að í ljósi reynslunnar, sem fengist hefur af lækkun kosningarréttar úr 21 í 20 ár, þeirrar þróunar, sem þegar hefur orðið og fyrirsjáanleg er í þeim málum meðal nálægra þjóða, svo og þeirrar staðreyndar, að íslensk ungmenni eru yfirleitt virkari þátttakendur í atvinnulífi og félagsmálum þjóðar sinnar og er iðulega gert að axla meiri ábyrgð og skyldur en tíðkast meðal ýmissa annarra þjóða, þá sé nú fyllilega tímabært að stíga sporið til fulls og miða kosningarrétt og kjörgengi til alþingis- og sveitarstjórnarkosninga á Íslandi við 18 ára aldur. Jafnframt telja flutningsmenn eðlilegt og sjálfsagt að jafnframt verði endurskoðaðar til samræmis aðrar aldurstakmarkanir laga á réttindum unga fólksins.

Rétt er, að sami háttur verði hafður á þessum athugunum og áður — þ. e. að Alþingi kjósi til þess sérstaka nefnd og verði við það miðað, að í henni eigi sæti fulltrúar frá þingflokkunum öllum. Með því móti væri auðveldað að samstaða gæti tekist á Alþingi um þær breytingar, sem gerðar yrðu.

Flutningsmenn eru þeirrar skoðunar, að rétt sé og skylt að gefa nefndinni rúman tíma til þess að ljúka athugunum á þessu máli og samningu þeirra lagafrumvarpa, sem því fylgja. Jafnframt telja flutningsmenn sjálfsagt, að Alþingi og aðrir þeir, sem málið kann að varða, fái þann tíma, sem til þarf, til þess að kynna sér væntanlegar niðurstöður athugananna. Því væri eðlilegt, að nefndin fengi tíma til athugunar á málinu þar til á öðru reglulegu Alþingi hér frá. Þá yrðu niðurstöður hennar kynntar opinberlega, en síðan teknar til umræðna og afgreiðslu á næsta þingi þar á eftir — síðasta reglulegu þingi á yfirstandandi kjörtímabili — þannig að stjórnarskrárbreytingin, sem gera verður varðandi lækkun kosningaaldursins, þurfi ekki að valda þingrofi og nýjum kosningum fyrr en þær á að bera að með réttum og eðlilegum hætti.